

Naaste worden! Maar wat was de vraag!?

Woordwaarde
Egbert Brink

‘Meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?’

‘Wie van deze drie is volgens u de naaste geworden van het slachtoffer van de rovers?’

(Lucas 10:25 en 36)

Jezus is het antwoord!

Zo stond het levensgroot op een muur gekalkt. Later had iemand anders eronder geplaatst: wat was de vraag?

Wanneer je de vraag stelt: ‘Wat was de aanleiding voor Jezus om de gelijkenis te vertellen van de barmhartige Samaritaan?’, tien tegen één dat geantwoord wordt: Wie is mijn naaste? Maar deze vraag was een afleiding en niet de eerste vraag die de wetgeleerde bezighield. Jezus doorziet hem en antwoordt subliem op zowel de tweede als de eerste vraag! En die eerste vraag luidde: wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?!

Afleiding

Rabbi Jezus had op de eerste vraag rechtstreeks kunnen antwoorden: Volg Mij, dan heb je het eeuwige leven. En vervolgens had de wetgeleerde kunnen zeggen: Zie je wel hoe Jezus afwijkt van

onze Joodse traditie!? Hoe Hij ons bij Mozes en de profeten vandaan brengt en zelfs afleidt van de heilsweg naar JHWH? Maar Jezus grijpt juist terug op de traditie en heel het Oude Testament, en blijkt het met Mozes eens te zijn. Doe dat en je zult leven, zegt Jezus. Wetgeleerde, als je zo goed weet wat je moet doen om eeuwig leven te krijgen, wordt het hoog tijd die weg in te slaan of op die weg verder te gaan. De vraag is alleen: lukt je dat ook? Of lukt het met een geringe aanvulling en ondersteuning? Hoever kom je en breng jij in praktijk? Doe je dat ook daadwerkelijk? God liefhebben en de naaste als jezelf?

Om zichzelf te rechtvaardigen stelt de specialist een vervolgvraag. Wie is mijn naaste? *In feite lijdt hij gezichtsverlies.*

Hij wil de aandacht afleiden door een ogenschijnlijk andere vraag te stellen. Wie is je naaste eigenlijk? Goede vraag is dat! Is dat je buurman of buurvrouw, je collega, je studiegenoot die naast je zit, mensen die dagelijks in je buurt komen en in je naaste omgeving verkeren? Wanneer kun je nog van ‘naaste’ spreken als het een ketter is, een halve gelovige? Een blinde heiden. Of het volk dat de wet niet kent. Als het nu eens een misdadiger betreft? Of je vijand? Als het om een terrorist gaat? Waar ligt de grens, wie is nog wel je naaste en wie niet? Goeie vraag!

Met een boog eromheen

Dan gaat het verhaal. Er is alle reden voor een priester om zijn godsdienstige plicht voorop te stellen en deze man links te laten liggen. Dat zou kunnen, maar de gelijkenis zelf zegt niets over zijn motieven! Hetzelfde geldt voor wat ingevuld is bij de Leviet die aan het slachtoffer voorbijgaat. Wat was daarvan de reden? Wilde hij zich ervan verzekeren of het wel een landgenoot was, of een mede-jood, of wellicht een vijand of Samaritaan? En was hij bang om aan dit slachtoffer te komen en onrein te worden? Misschien waren de

rovers nog in de buurt en liep hij kans zelf ook gepakt te worden en handelde hij uit angst? *De excuusmachine werkt op volle toeren.* Allemaal redenen en excuses om niet te helpen. Het gaat om de overeenkomsten tussen de priester en de Leviet. Ze lopen allebei met een boog eromheen. Zij luisteren niet naar hun diepste innerlijk of bewogenheid, zoals de Samaritaan.

Barmhartig bewogen

Barmhartig zijn, dat wordt opmerkelijk genoeg zelden of nooit van een mens gezegd. Behalve van God in eigen persoon. Zijn innerlijke bewogenheid komt naar buiten en krijgt een gezicht in deze gelijkenis. Het hart spreekt en laat zich leiden door bewogenheid. Vooral dit: daadwerkelijk helpen. Als je het bij elkaar optelt, gaat het *in totaal om negen activiteiten.* Allemaal heilzaam en verzorgend. Maar denk eens even goed na: de zevende handeling is het top-punt. Het onderweg helpen en op weg helpen is al bijzonder genoeg. Alleen, *het grootste risico dat de man neemt, is de ander vervoeren.* Denk je eens in. Een Samaritaan die een verwonde Jood vervoert. Wat zullen de mensen denken, afgaand op het eerste gezicht? Natuurlijk, dat de vijand zelf het heeft gedaan! Of dat hij in het complot betrokken is. Stel je voor dat in een Joodse kolonie een Palestijn een verwonde Jood vervoert... Wat een risico neem je dan! Dan stel je je eigen leven in de waagschaal. Wie is toch deze dat hij zo veel voor de ander overheeft en zover gaat in zijn betrokkenheid, nabijheid en barmhartigheid?

Zelf een naaste hebben...

Nu weer terug naar de eerste vraag. Hoe vind je de weg naar het eeuwige leven? De wetgeleerde wilde er beslist niet van weten dat dit Jezus zelf zou zijn. Want hij ziet Jezus als een Samaritaan, als een ketter! 'Zeggen we soms ten onrechte dat u een Samaritaan bent?' (Joh. 8:48). Denk je eens in dat de wetgeleerde zelf geholpen zou moeten worden door een Samaritaan, een ketter, als Jezus... die zichzelf ziet als de Messias! Dat nooit. Van zijn levensdagen niet.

Let goed op: de man is bezig zichzelf te rechtvaardigen (10:29). Hij ziet zichzelf *niet* als iemand die geholpen, laat staan gered moet worden. En dan ook nog door een ketter?! Hij redt zichzelf wel... Hij heeft de hulp van de ander niet nodig. Hij moet niets van Jezus hebben en gaat Hem uit de weg. Sterker nog, Hij probeert Hem uit en wil Hem tot struikelen brengen (10:25).

Hoe meesterlijk subtiel wordt de wetgeleerde aangesproken en in zijn hart geraakt. Wat trefzeker en recht op het doel af! Jezus stuurt het zo dat de wetgeleerde zich wel in het slachtoffer moet verplaatsen, de hulpbehoevende. Blijkbaar is de naaste niet degene die wij helpen, maar degene door wie wij geholpen worden! *En stel je eens voor dat het je vijand (taliban) is die je komt helpen!*

De diepste vraag die eronder vandaan komt, is als volgt: Wetgeleerde, heb jij zelf wel een naaste!? Heb jij iemand die zich over jou ontfermt? Wie heeft er oog voor jou als jij vastloopt?! Je bent bezig met de vraag wie nog wel of niet je naaste is, en wie jij al dan niet moet helpen. Maar wie is er eigenlijk naaste voor jou? Ook jij bent aangewezen op innerlijke ontferming! De rollen kunnen zomaar omgedraaid worden.

NAASTE

Red jij jezelf helemaal, dus alleen? Heb jij geen last van eigenzinnigheid, onwil en egoïsme? Jezus dwingt de wetgeleerde na te denken over de vraag waar hij zelf staat en wie hij zelf is. Hij wilde zich groothouden in een discussie. In plaats van antwoord te krijgen op de vraag: voor wie moet ik barmhartig zijn?, krijgt hij de vraag *linea recta* terug: wie is er barmhartig-priester voor jou!? Nu had hij ontdekt: ik heb geen naasten, niemand heeft ooit barmhartigheid aan mij hoeven tonen. Het laatste wat hij zou denken, is zichzelf als slachtoffer zien en de anderen als naasten te zien voor hem. Laat staan dat hij Jezus zou zien als de Naaste die zich om hem bekommert, terwijl hij juist probeert om Hem zo veel mogelijk op afstand te houden.

Feilloos ontmaskert Jezus deze man met de gelijkenis. De wetgeleerde wil niet geholpen worden, hij rechtvaardigt zichzelf en hoeft niet gerechtvaardigd te worden. Hij volgt zijn eigen weg en ligt niet aan de kant. Laat niemand zich neerbuigend over hem neerbuigen. Hij discussieert als theoloog graag over ethische vraagstukken, door zelf buiten schot te blijven. Wie is je naaste, wie help je wel en niet? Wie kun je links laten liggen en waar heb je nog een taak? Maar ondertussen doe je zelf niets! Loop je dan niet vast op de praktijk? Is de wetgeleerde soms uit zichzelf in staat om de wet te volbrengen: God liefhebben boven alles en de naaste als zichzelf? Kan hij het alleen af? Heeft hij Hem niet nodig? *Hij heeft geen naaste, omdat Hij Jezus als naaste niet wil.*

Jezus vraagt tot slot niet: wie is dus je naaste? En de wetgeleerde antwoordt ook niet: ieder die op mijn weg geplaatst wordt. *Wie is de naaste geworden?* Jezus stelt de vraag anders. De wetgeleerde moet kiezen uit een van de drie voorbijgangers! De vraag is: wie staat het slachtoffer het meest na? En hij kan niet anders dan antwoorden: de grote derde. Bewust mijdt hij de aanduiding 'Samaritaan'. Hij spreekt zich duidelijk uit: de man die barmhartigheid aan hem heeft bewezen! Nog steeds gaat de wetgeleerde Jezus uit de weg...

De eerste en belangrijkste persoon in deze gelijkenis is in feite Jezus zelf! *Hij is als geen ander Naaste geworden.* Niemand zo menslievend en zichzelf offerend als Hij. Hij geeft zichzelf helemaal en stelt alles in het werk om jou van dienst te zijn en je te helpen waar nodig en mogelijk. De specialist moest niets van Hem hebben, had hem niet nodig. Jezus gaat daadwerkelijk naast hem staan. Hij staat hem in feite het naast. Hij is de Messias, de enige Echte, Barmhartige, niemand kan dat zijn zoals Hij. Wat is nu het meest wezenlijk, wat is nu echt belangrijk? Eerst dat Hij de Naaste wordt voor jou. En vervolgens dat jij met vallen en opstaan leert naaste te worden voor die ander.